

Att tänka på när du jobbar

en presentation från Arena skolinformation

Filmen Vanliga frågor del 1

I filmen *Vanliga frågor om arbetslivet del 1* så går vi bland annat igenom följande frågor:

Vad är ett kollektivavtal?

Vad är en fackförening?

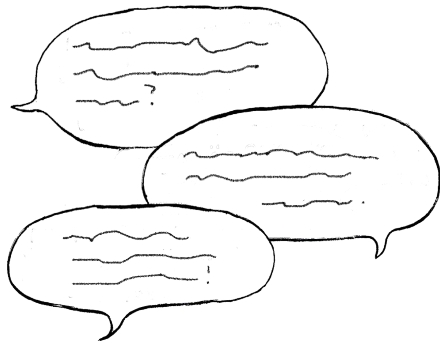
Har vi minimilöner i Sverige?

Filmen med tillhörande lärarhandledning finns på arbetslivskoll.se.

Diskutera

Varför finns det fackföreningar?

Vad är ett kollektivavtal och vad kan det stå i dem?

Varför har vi inga minimilöner i Sverige?

Vad är det viktigaste att tänka på när du ska börja jobba?

Att tänka på inför sommarjobbet

Här är några saker som det kan vara bra att tänka på innan du söker ett sommarjobb eller ett extrajobb.

Skriv alltid ett anställningsavtal

Du ska alltid ha ett anställningsavtal när du arbetar. Där står vilka villkor som gäller för anställningen. Anställningsavtalet är bra att ha om det blir problem på din arbetsplats. Innan du skriver på ett anställningsavtal är det viktigt att läsa igenom det noga och kontrollera att allt stämmer.

I ditt anställningsavtal ska det stå vilken lön du har och om det finns tillägg för till exempel obekväm arbetstid. I anställningsavtalet ska det också finnas information om mellan vilka datum du ska arbeta, dina arbetstider och hur många timmar per vecka du ska jobba. Det bör även framgå vilken anställningsform du har och vad som är dina arbetsuppgifter. Om arbetsgivaren lovar något muntligt så bör det också skrivas in i anställningsavtalet.

Förhandla din lön

Ett sommarjobb är ofta ett första steg in på arbetsmarknaden. Om du börjar med för låg lön kan det påverka dig i flera år. Kolla med facket vad som är den rekommenderade lönen för den typ av jobb du ska ha. Kom ihåg att lönen alltid ska anges exklusive semesterersättning.

Du ska alltid få lön

Det är okej att provjobba men du ska alltid få lön för ditt arbete. Gå aldrig med på att arbeta gratis. Hör av dig till facket om en arbetsgivare erbjuder dig att arbeta utan lön. För det får de inte göra.

Ha koll på dina arbetsvillkor

Jobba säkert och följ de regler som finns om till exempel hygien och skyddsutrustning. Om du ska jobba på kvällar eller helger har du oftast rätt till ersättning för arbete på obekväma arbetstider så kallad ob-ersättning.

Ring facket innan något händer

Du kan alltid ringa facket och kolla vad som gäller kring löner och villkor. Du kan även bli medlem i ett fackförbund. Det är billigare när du är ung och studerar och det kan hjälpa dig ur många svåra situationer i framtiden.

Fråga om det finns kollektivavtal

Om arbetsplatsen har kollektivavtal är du garanterad en avtalsenlig lön som förhandlats fram mellan fack och arbetsgivare. Det finns inga lagstadgade minimilöner i Sverige så på arbetsplatser utan kollektivavtal kan arbetsgivaren betala i princip hur låga löner som helst. I många kollektivavtal finns även tillägg för obekväm arbetstid och övertid. Ett kollektivavtal innebär också att du kan vara säker på att du är försäkrad under den tid du arbetar och att det betalas in pengar till din pension.

Kolla upp ditt kollektivavtal

Inom alla yrken är det olika saker som är extra viktiga att tänka på. Därför är kollektivavtalen utformade för att skapa goda arbetsvillkor för en specifik arbetsplats eller bransch. Oavsett var du ska jobba kan det alltid vara bra att kolla upp vad det står i det kollektivavtal som gäller på arbetsplatsen eller i branschen där du ska jobba.

Ska du arbeta inom service, som butik, café eller restaurang, kan det vara bra att känna till vilken ersättning för arbete på kvällar och helger som finns i kollektivavtalet. Detta gäller även om du ska jobba inom vård och omsorg som till exempel personlig assistent. Ska du arbeta med försäljning eller marknadsundersökningar kan det vara bra att veta vilken som är din garanterade grundlön oavsett hur mycket du säljer. Om du ska arbeta på lager, inom bygg eller på fabrik så kan det vara bra att känna till vilka bestämmelser om skiftarbete och lönetillägg för farliga eller slitsamma arbetsuppgifter som finns i kollektivavtalet.

Jobba aldrig svart

Om du jobbar svart betyder det att varken du eller arbetsgivaren betalar skatt. Det innebär att både du och din arbetsgivare bryter mot lagen och inte betalar in din del till det gemensamma såsom sjukhus och skola. Arbetsgivaren har en skyldighet att betala in en inkomstskatt för alla som jobbar i företaget. Det blir också svårt för dig om du vill skriva upp den erfarenheten i ditt cv eller om någon ringer till din tidigare arbetsplats för att ta referenser. Om du skulle skada dig på jobbet är du inte heller försäkrad. Får du din lön svart får du inte pengar inbetalda till din pension och din sjukpenning (som gör att du kan vara sjukskriven med sjuklön).

Uppgift – Mitt sommarjobb

Tänk ut en arbetsplats där du skulle tänka dig att extrajobba eller sommarjobba?

Vad är det för arbetsuppgifter?

Hur är arbetsmiljön?

Vad är det för lön?

Finns det kollektivavtal? Vad står det i det?

Vilka fackföreningar finns det på arbetsplatsen?

Vilka frågor driver de?

Quiz om arbetslivet

1. Vem bestämmer din lön?

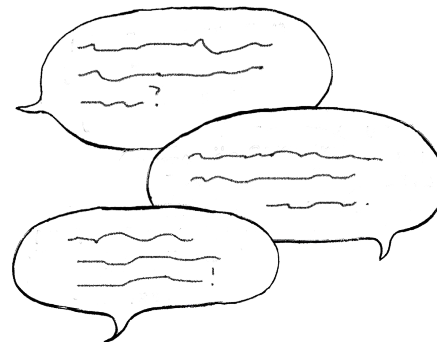
a) Statsministern b) Fack och arbetsgivare c)
Riksbanken

2. Vad brukar inte regleras i kollektivavtal?

a) Försäkringar och semester b) Lön och arbetstid c)
Resvägar och lunchpriser

3. Hur många veckors semester fick alla svenskar rätt till 1938?

a) 2 b) 3 c) 4

Så kan ni jobba vidare

På arbetslivskoll.se hittar ni bland annat följande material. Alla material har en tillhörande lärarhandledning och de flesta finns även som ljudbok.

Arbetslivet– Om arbetsmarknaden i Sverige och världen

Arbete– lättlästa texter om arbetsliv och arbetsmiljö i Sverige

Tre spel om arbetslivet

Serien A – Ö om arbetslivet

Illustration av Sofia Lucas ur materialet *A– Ö om arbetslivet*